

Trei decorații conferite unor grăniceri români (1916-1917)

Distinctiile pot fi privite ca monumente durabile menite a păstra amintirea unor evenimente însemnate, a glorifica izbânzi strălucite și a lega, în urma unor întâmplări negative, zalele rupte din lanțul istoriei omenirii: ele constituie istoria gravată pe metal a popoarelor și a suveranilor care s-au remarcat prin înțelepciunea sau vitejia lor.¹

Apelând la faleristică², heraldică³ și sigilografie⁴, prezentăm, ținând seama, mai ales, de Regulamentul pentru ordinea purtării decorațiilor la placă din 1920, mai întâi cele românești și apoi cele străine, trei decorații, două românești și una franceză, ce au fost acordate unor grăniceri români care s-au distins pentru merite deosebite în 1916-1917, menționând instituțiile sau persoana la care se află și unde am cercetat piesele de față, descriind decorațiile în conformitate cu normele heraldice și cu recomandările fostului Comitet Internațional de Sigilografie⁵, specificând data instituirii lor, persoanele decorate, motivele recompensării, actele normative prin care li s-au conferit, reproducerile pieselor și bibliografia aferentă. Distinșiile provin din fonduri și colecții aflate la Muzeul Național de Istorie a României, Muzeul Jandarmeriei Române, Muzeul Național al Pompierilor și la colecționarul Nelu Aldea⁶.

Ordinul „Mihai Viteazul”

Ordinul a fost creat de către regele Ferdinand I, fiind instituit prin Înaltul Decret Regal nr. 2968 din 26 septembrie 1916. A fost acordat numai ofițerilor, pe timp de război, pentru fapte de arme excepționale în fața inamicului și avea trei clase: I, a II-a și a III-a. De asemenea, drapelurile unor unități care s-au distins în lupte au primit acest prestigios însemn.

Ordinul „Mihai Viteazul” clasa a III-a, model 1916, se prezintă sub forma unei cruci⁷, de 40 mm, cu brațele terminate în floare de crin⁸, din metal auriu⁹, emailată albastru¹⁰, având pe avers, încrustate în excizie¹¹, pe brațul vertical, cifra regelui Ferdinand (doi de F adosați), surmontată¹² de coroana regală, de 20 mm, iar pe revers¹³, în centru, anul instituirii modelului: 1916. Crucea era surmontată de coroana regală, închisă¹⁴, terminată cu glob crucifer¹⁵, de care, printr-un inel, se prindea panglica de culoare vișinie, lată de 37 mm, cu margini aurii de 3 mm.

Acest model, prezentat mai sus, se purta pe piept, în partea stângă.¹⁶

Au primit Ordinul „Mihai Viteazul”, clasa a III-a (fig. 1-2)¹⁷, următorii ofițeri din *Regimentul 1 Grăniceri*: locotenentul-colonel Cantacuzino Gheorghe¹⁸, comandant, pentru bravura și vrednicia arătată pe câmpul de luptă; maiorul Dumitru Nicolae¹⁹, pentru vitejia și energia cu care și-a condus batalionul pe câmpul de luptă; într-o luptă serioasă pentru o pozițiune, a luat arma unui rănit și a mers la asalt în fruntea trupeii sale; căpitanul Constantinescu Traian²⁰, pentru că fiind comandantul mitralierelor, a luptat cu o vitejie demnă de admirat; în

**LAURENȚIU-ȘTEFAN
SZEMKOVICS**

timpul unei violente lupte pentru stăpânirea unui munte, a luptat cu îndârjire până ce a căzut rănit; *căpitanul* Popovici Ioan²¹, pentru vitejia și energia cu care și-a condus unitatea pe câmpul de luptă; în timpul unei lupte pentru un munte, a oprit și respins inamicul ce înainta, deși avea un număr restrâns de oameni; *căpitanul* Stoenescu Calistrat²², pentru eroismul și destoinicia ce a arătat în toate luptele și în special pentru curajul cu care a atacat și ocupat un munte însemnat; *locotenentul* Enescu Gheorghe²³, pentru vitejia ce a arătat în timpul unor lupte grele, în care inamicul reușise să rupă legătura dintre trupe; printr-un strălucit atac cu baioneta a reușit să-l respingă și să refacă legătura.

Au primit Ordinul „Mihai Viteazul”, clasa a III-a, drapelul și următorii ofițeri din *Regimentul 2 Grăniceri: drapelul*²⁴, pentru vitejia, avântul și devotamentul ce au arătat atât ofițerii cât și trupa în luptele extrem de înverșunate ce acest brav regiment a avut la Turtucaia; *locotenentul-colonel* Rădulescu Dimitrie, comandant, pentru bravura și avântul remarcabil cu care a condus regimentul la atacul dat la 31 iulie 1917 asupra pozițiilor inamice de la cotele 789 și 703. Cucerind pozițiunea și fiind contraatacat în chip violent, a rezistat vitejește cu regimentul și a respins trupele vrăjmașe pricinuindu-le sângeroase pierderi. Locotenentul-colonel Rădulescu Dimitrie, comandantul regimentului 2 grăniceri, se va considera ca decorat cu Ordinul Militar „Mihai Viteazul” clasa III-a, în loc de Ordinul „Steaua României” cu spade, în grad de Ofițer, cum din eroare s-a publicat prin înaltul decret nr. 1.327, din 11 noiembrie 1917, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 198 din 19 noiembrie / 2 decembrie 1917, p. 2095 și în „Monitorul Oastei” nr. 142 din 21 noiembrie 1917²⁵; *maiorul* Costăchescu Alexandru²⁶, pentru vitejia și avântul cu care a condus batalionul la atacul dat asupra pozițiilor de la cotele 789 și 703, de pe dealul Coșna, în ziua de 31 iulie 1917. Văzându-se copleșit de focul și numărul inamicului, a contraatacat cu furie în capul batalionului, forțând pe adversar a se retrage în dezordine de pe poziție; *căpitanul* Ionescu Vasile²⁷, pentru vitejia și destoinicia cu care a comandat batalionul 2 pe câmpul de luptă, în 1917. S-a distins în mod remarcabil în ziua de 3 august, când, prin un contraatac viguros, a forțat pe inamic să se retragă în dezordine și a înlesnit totodată

revenirea la atac a brigăzii 12 infanterie. În ziua de 4 august, prin contraatacul care a dat la P. T. Runcu, a fixat definitiv pe inamic pe poziție, cauzându-i pierderi însemnate; iar la 6 august, deși grav rănit în urma alunecării într-o prăpastie, a rămas la postul de comandă până la respingerea atacului inamicului, după care a fost pansat, însă a refuzat categoric orice încercare de evacuare; *căpitanul* Loghin Constantin²⁸, pentru vitejia și avântul excepțional cu care a comandat compania pe câmpul de luptă. La 3 august 1917 a înaintat la atacul cotei 703 și cucerind-o, a silit pe inamic să se retragă în dezordine, înlesnind prin aceasta înaintarea trupelor de la stânga spre pâraul Cosna. La 3 august, pe când înainta la atacul poziției inamice de la P. T. Runcu a întâlnit în cale trupe ce fuseseră nevoite să se retragă. Fără să șovăiască un moment, a atacat pe inamic cu energie și l-a forțat a se retrage în dezordine, antrenând apoi după sine și pe celelalte trupe; *locotenentul* Cocărgheanu N. Gheorghe²⁹, pentru vitejia și avântul excepțional cu care a comandat compania pe câmpul de luptă. La 3 august 1917, pe când batalionul 2 contraataca P. T. Runcu, a atacat cu energie trupele inamice mult superioare în număr și le-a silit să se retragă în dezordine. La 4 august a atacat și imobilizat pe inamic, oprindu-se la 100 metri departe de el, unde s-a întărit pe poziție. La 5 august, pe când respingea un atac inamic, cauzându-i pierderi mari, a fost rănit la față, însă a rămas neclintit la postul său de onoare; *locotenentul în rezervă* Georgescu G. Ilie³⁰, decorat cu Ordinul Militar „Mihai Viteazul” clasa a III-a în loc de Ordinul „Steaua României” cu spade, în gradul de Cavaler, cum din eroare s-a trecut prin

Fig. 1, 2

Înaltul decret nr. 1236, din 23 octombrie 1917, publicat în „Monitorul Oastei” nr. 130 din 4 noiembrie 1917.

Medalia „Virtutea Militară” de război

Medalia „Virtutea Militară” a fost instituită prin Înaltul Decret nr. 987 din 17 mai 1872, pentru a răsplăti pe sergenții care au avut un serviciu neîntrerupt de 12 ani, precum și spre a recompensa faptele meritorii de curaj și devotament ale militarilor. Avea două clase: clasa I „de aur” și clasa a II-a „de argint”.

Medalia „Virtutea Militară de Război” este sub formă de cruce labată³¹, de 35 mm, cu marginile mate și ușor înălțate, mijlocul lucios, având între brațe o cunună rotundă, mată, din frunze de stejar³², iar în centru un medalion rotund, cu diametrul de 17 mm, cuprinzând, pe avers, efigia lui Carol I și legenda³³ cu numele și titulatura sa (* **CAROL I. DOMN AL ROMÂNIEI**), iar pe revers, pe două rânduri, denumirea decorației: **VIRTUTE / MILITARA**. Deasupra părții de sus a crucii se află un inel mic rotund, cu diametrul de 12 mm, care servește la fixarea medaliai de panglica roșie bordată albastru.

Medalia „Virtutea Militară” a fost bătută pentru prima oară, în 1864, de domnitorul Alexandru Ioan Cuza, nefiind instituită legal și neputând fi conferită în mod oficial.

În timpul Războiului din 1877-1878, un număr relativ mare de militari români au fost decorați cu această medalie. Pentru a nu se confunda decorația conferită pentru fapte de arme pe câmpul de luptă cu cea dobândită pe timp de pace, prin Înaltul Decret nr. 2698 din 25 octombrie 1880 se instituie o nouă formă a acestei distincții numită Medalia „Virtutea Militară de Război”. Panglica a rămas la fel pentru ambele tipuri ale medaliai. Prin regulamentul din 1880 se specifica ca în legenda din jurul efigiei să fie folosită denumirea de **REGE** nu de **DOMN** (cu toate că în momentul instituirii distincției, România încă nu era regat!). În ciuda acestei prevederi, va fi folosită în continuare, pentru toate medaliile conferite atât în 1877-1878, cât și în primul și în al doilea război mondial, tot titulatura de **DOMN**, așa cum a fost ea fixată la instituirea decorației. Prin Înaltul Decret nr. 2968/26 septembrie 1916 pentru instituirea ordinului militar „Mihai Viteazul” din 1916 (cea importantă distincție care se putea conferi ofițerilor pentru fapte de bravură sau eroism), medalia „Virtutea Militară de război” din ambele clase era rezervată exclusiv gradelor inferioare, pentru „fapte de bravură deosebite”, ajungând să fie echivalentă ca importanță cu ordinul „Mihai Viteazul” acordat ofițerilor.³⁴

Fig. 3, 4

Fig. 5, 6

A primit Medalia „Virtutea Militară de Război”, clasa I (fig. 3-4)³⁵: *sergentul* Lovin Marcu, din *Regimentul 2 Grăniceri*, pentru curajul și înverșunarea cu care și-a condus luptătorii la 3 august 1917; medalia „Virtutea Militară” clasa II-a, conferită *sergentului* Lovin Marcu, din regimentul 2 grăniceri, prin înaltul decret nr. 1.389 din 27 noiembrie 1917, publicat în „Monitorul Oastei” nr. 153 din 6 decembrie 1917, se transformă în Medalia „Virtutea Militară” clasa I-a, deoarece această medalie i-a mai fost conferită prin înaltul decret nr. 3.106 din 20 noiembrie 1916, pe când se afla în regimentul 1 grăniceri.³⁶

Au primit Medalia „Virtutea Militară de Război”, clasa II-a (fig. 5-6)³⁷, subofițerii și soldații din *Regimentul 1 Grăniceri*: *plutonierul-major* Mugescu Nicolae³⁸, *plutonierii* Butcă Ioan³⁹, Dudă Iancu⁴⁰, Dulgheru Ioan⁴¹, Lăzărescu Nicolae⁴², Manea Constantin⁴³, Pâslan Constantin⁴⁴, Roșca Alexandru⁴⁵, Saceleanu Gheorghe⁴⁶, *sergentul-instructor* Bordei Ilie⁴⁷, *sergenții* Boltașu Marin⁴⁸, Buzatu Dumitru⁴⁹, Cantacuzino Ion⁵⁰, Chiper Toader⁵¹, Croitoru Grigore⁵², Drăghici Toader⁵³, Dumitru Tudose⁵⁴, Dumitru Vasile⁵⁵, Gașpar Gheorghe⁵⁶, Ilie Dumitru⁵⁷, Luță Iosaf⁵⁸, Luțescu Simion⁵⁹, Neagu Ilie⁶⁰, Predoi Stan⁶¹, Stănică Ioan⁶², Vâlcu Constantin⁶³, *caporalii* Andrei Alexandru⁶⁴, Burlacu Costică⁶⁵, Bustea Constantin⁶⁶, Călin Ioan⁶⁷, Pintilie Gheorghe⁶⁸, Rălea Mihai⁶⁹, Ursu Constantin⁷⁰, *soldații* Anghel Vasile⁷¹, Barbu Firu⁷², Buricea Ion⁷³, Căpitanu Stan⁷⁴, Ciorteia Ioan⁷⁵, Coman Costea⁷⁶, Condrea Gh. Ioan⁷⁷, Crăciunescu Petre⁷⁸, Gheorghe Gheorghe⁷⁹, Hanganu Gheorghe⁸⁰, Ilie R. Anghel⁸¹, Ioniță Radu⁸², Ivan Ispas⁸³, Mihalcea Ioan⁸⁴, Mocanu Ionică⁸⁵, Nicolae Mihai⁸⁶, Păduraru Petre⁸⁷, Popa Ioan Il⁸⁸, Răducanu Zaharia⁸⁹, Sima Nuțu⁹⁰, Soare Gheorghe⁹¹, Stelian Petre⁹², Sulu Ilie⁹³, Tătăărășeanu Nicolae⁹⁴, Teodorescu Dumitru⁹⁵, Titirici Nicolae⁹⁶, Toma Petre⁹⁷, pentru curajul și avântul cu care s-au aruncat la atacul cu baioneta asupra inamicului; *plutonierul* Băcanu Ion⁹⁸, pentru curajul și avântul înălțător cu care și-a condus plutonul în luptele de la Dealul Chioșurile și Poiana lui Boboc în august 1917; *sergentul-instructor* Toma Nicolae⁹⁹, pentru destoinicia și curajul cu care și-a îndeplinit serviciul de agent de legătură în tot timpul luptelor de la Dealul Chioșurile și Poiana lui Boboc în august 1917; *sergenții* Ciocănea Barbu¹⁰⁰ și Culof Panait¹⁰¹, pentru zelul și devotamentul cu care și-au îndeplinit serviciul de secretari pe câmpul de luptă sub un violent bombardament inamic în august 1917; *sergentul* Mihai Marin¹⁰², pentru curajul și avântul înălțător cu care și-a condus plutonul în luptele de la Dealul Chioșurile și Poiana lui Boboc în august 1917; *sergenții* Diaconu Marin¹⁰³, Mihăilă Alexandru¹⁰⁴, Sasu Ion¹⁰⁵, Staicu Vasile¹⁰⁶ și Ștefan Nicolae¹⁰⁷, pentru curajul și avântul înălțător cu care și-au condus secțiile în luptele de la Dealul Chioșurile și Poiana lui Boboc în august 1917.

Au primit Medalia „Virtutea Militară” de război, clasa II-a, subofițerii și soldații din *Regimentul 2 Grăniceri*: *elevul-plutonier* Mazălu Gheorghe¹⁰⁸, pentru bravura, destoinicia și avântul deosebit cu care și-a condus plutonul în luptele de șă 547 cota (P. T. Runcu) la 4 august 1917; *plutonierul* Ciobanu Ion¹⁰⁹, *sergentul-instructor* Talâmbă Mihai¹¹⁰ și *sergentul* Dumitru Mihai¹¹¹, pentru curajul și

avântul înălțător cu care și-au condus plutoanele în luptele din zilele de 3 și 4 august 1917; *plutonierul* Soare Gheorghe¹¹², pentru curajul și destoinicia cu care a condus unitatea în cursul luptelor din septembrie și octombrie 1916; *sergentul-instructor* Dumitru Ioan¹¹³, pentru curajul și destoinicia ce a arătat în luptele de la 10, 27 și 29 octombrie 1916, când a capturat și material de război de la inamic; *sergentul* Antonescu Ioan¹¹⁴, pentru curajul și îndârjirea cu care a condus secția la 10, 28 și 29 octombrie 1916, luând inamicului arme și munițiuni; *sergentul* Batâr Vasile¹¹⁵, din regimentul 2 grăniceri, pentru curajul și destoinicia cu care și-a condus secția de mitraliere la 3 august 1917; *sergenții* Chiriță Ion¹¹⁶, Petre Dumitru¹¹⁷, Sârbu Vasile¹¹⁸ și Tudor Ioan¹¹⁹, pentru curajul și destoinicia cu care au condus secțiile în luptele din septembrie și octombrie 1916; *sergentul* Ciocanu Ion¹²⁰, pentru curajul și destoinicia arătată pe câmpul de luptă în serviciul de agent de legătură în ziua de 3 august 1917; *sergenții* Georgescu N.¹²¹ și Ghiță Haralamb¹²², pentru curajul și iscusința cu care au condus patrulele la 10 octombrie 1916 până în tranșeele inamicului, care a fugit lăsând arme, bucătării și munițiuni; *sergentul* Ilinca Nicolae¹²³, pentru că fiind șef de patrulă, a ucis 2 inamici și a făcut 3 prizonieri dintr-o patrulă inamică; *sergentul* Ioan Dumitru¹²⁴, pentru curajul și destoinicia cu care și-a condus secția pe câmpul de luptă la 31 iulie și în august 1917; *sergenții* Ionescu Nicolae¹²⁵ și Nicola Marin¹²⁶, pentru curajul și îndârjirea cu care au condus secțiile în zilele de 13, 28 și 29 octombrie 1916 împotriva unui inamic cu mult mai numeros; *sergenții* Olteanu Dumitru¹²⁷ și Ursoiu Gheorghe¹²⁸, pentru curajul și destoinicia cu care au condus la 10 octombrie 1916 secțiile lor, parând un atac prin surprindere încercat de inamic; *sergentul* Pârloagă Ioan¹²⁹, pentru curajul și avântul cu care a condus secția la 10 octombrie 1916 până în tranșeele inamicului, care a fugit în dezordine din ele; *sergentul* Petreanu Florea¹³⁰, pentru curajul și avântul cu care s-a aruncat cu plutonul său asupra inamicului în luptele de la 10, 27 și 29 octombrie 1916; *sergentul* Răduț Marin¹³¹, pentru curajul și destoinicia cu care a condus secția în luptele de la septembrie și octombrie 1916; *sergentul* Săceanu Titu¹³², pentru curajul și avântul cu care a condus plutonul la 10, 28 și 29 octombrie 1916, luând inamicului două tranșee; *sergentul* Stanciu Virgiliu¹³³, pentru curajul și avântul înălțător cu care și-a condus plutonul în lupta de la 6 august 1917; *sergentul* Stănescu Haralamb¹³⁴, pentru curajul și destoinicia cu care și-a condus secția de mitraliere la 3 august 1917;

caporalii Bordeianu Gheorghe¹³⁵, Cliseru Ioan¹³⁶, Munteanu Dumitru¹³⁷ și Oprea Dumitru¹³⁸, pentru curajul și avântul cu care a luptat la 10, 28 și 29 octombrie 1916, luând inamicului arme și multe munițiuni; *caporalul* Butnaru Vasile¹³⁹, pentru curajul și iscusința arătată pe câmpul de luptă ca grenadier la 4 august 1917; *caporalul* Dochitei Nicolae¹⁴⁰, pentru curajul și iscusința ce a arătat pe câmpul de luptă în serviciul de patrulă, aducând știri precise comandantului său și capturând 3 prizonieri în luptele din august 1917; *caporalul* Mareș Ioan se va considera decorat cu Medalia „Virtutea Militară” de Război clasa a II-a, pentru bravura și destoinicia cu care a condus patrula în ziua de 10 octombrie 1916, nu cu Medalia „Bărbăție și Credință” cu spade, clasa a II-a, cum din eroare s-a trecut în decretul nr. 16/10 ianuarie 1917, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 247 din 24 ianuarie/ 6 februarie 1917, p. 7694 și în „Monitorul Oastei” nr. 8 din 26 ianuarie 1917¹⁴¹; *caporalul* Zamfirescu Vasile¹⁴², pentru curajul și înverșunarea cu care și-a condus luptătorii a 3 august 1917; *soldații* Apostol Petre¹⁴³, Comănoiu Ioan¹⁴⁴, Mănosia Vasile¹⁴⁵, Predescu Alexandru¹⁴⁶, Stanciu C. Ștefan¹⁴⁷, Stoica Iordache¹⁴⁸ și Tufan Costache¹⁴⁹, pentru vitejia și avântul cu care au luptat în septembrie și octombrie 1916, contribuind la luarea unui bogat material de război; *soldații* Bălășoiu Constantin¹⁵⁰, Nania Gh.¹⁵¹, Stoica Ionașcu¹⁵² și Vieru Constantin¹⁵³, pentru curajul și avântul ce au arătat în luptele de la 10, 28 și 29 octombrie 1916, punând pe fugă inamicul și lăsându-i în urmă mulți morți, precum arme și munițiuni de război; *soldații* Căpoiță Ioan¹⁵⁴, Chelaru Vasile¹⁵⁵, Doreanu Florea¹⁵⁶, Gelase Neacșu¹⁵⁷, Panait Constantin¹⁵⁸, Popa Gheorghe¹⁵⁹ și Ursu Dumitru¹⁶⁰, pentru vitejia și avântul cu care au luptat la 10, 28 și 29 octombrie 1916. Au atacat împreună cu alți camarazi un post mic de pe un munte și au luat inamicului o mitralieră, arme și alt material de război; *soldații* Ichim Gheorghe¹⁶¹ și Lungu Alexandru¹⁶², pentru vitejia și îndârjirea cu care a luptat la 11, 28 și 29 octombrie 1916, ținând pe loc în prima zi cu postul mic din care făcea parte o întreagă companie inamică.

Ordinul francez „Legiunea de Onoare”

Ordinul „Legiunea de Onoare” este cea mai înaltă distincție franceză. A fost instituit la 19 mai 1802 de Primul Consul, Napoleon Bonaparte. Ordinul se conferă cetățenilor francezi sau străini pentru a recompensa serviciile militare și civile. După câteva modificări, odată cu proclamarea celei de-a III-a Republici în 1870, ordinul este din nou modificat și după legea din 26 iulie 1873, forma lui a rămas aproape neschimbată până în prezent.

Ordinul „Legiunea de Onoare” în grad de Cavaler se prezintă sub

formă de stea, cu diametrul de 40 mm, din metal argintat, emailat alb, având cinci raze bifurcate în „V” și terminate în vârfuri cu câte două mici sfere metalice; între raze, în formă de cunună, o ramură de laur și o alta de stejar cu frunzele emailate verde și legate în partea de jos cu o fundă aurită. Pe avers, în centru, este un medalion rotund aurit, cuprinzând o efigie feminină, redată în profil spre dreapta, încununată cu lauri. Împrejur, în exergă, între două cercuri liniare aurii, pe fond emailat albastru, inscripția scrisă cu litere majuscule, de asemenea, aurii: * **REPUBLIQUE FRANÇAISE** * 1870. Pe revers, sunt două steaguri emailate albastru, alb, roșu, încrucișate; împrejur, în bordura asemănătoare cu cea descrisă mai înainte, inscripția: **HONNEUR ET PATRIE** (ONOARE ȘI PATRIE). Însemnul este surmontat de o cunună oval-orizontală din frunze de stejar și laur emailate verde, prinse jos cu două panglici aurite încrucișate în săritoare, de care se prinde panglica de culoare roșie.

Pentru gradul de Ofițer, forma însemnului este aceeași, metalul stelei este aurit și panglica cuprinde, pe centru, o rozetă.¹⁶³

A primit Ordinul „Legiunea de Onoare” în grad de Ofițer (fig. 7-8): *colonelul* Cantacuzino Gheorghe¹⁶⁴, comandantul brigăzii de grăniceri. Au primit Ordinul „Legiunea de Onoare” în grad de Cavaler¹⁶⁵: *locotenentul-colonel* Rădulescu Dumitru¹⁶⁶, comandantul *Regimentului 2 Grăniceri* (fost șef de stat-major al diviziei XXIII); *maiorul* Dumitriu Nicolae¹⁶⁷, comandantul *batalionului 3 din Regimentul 1 Grăniceri*. Decorațiile conferite grănicerilor români în perioada 1916–1917 au reprezentat o înaltă cinstire a eroismului, curajului și spiritului de sacrificiu dovedite pe câmpurile de luptă, un omagiu adus acelor militari care și-au servit țara¹⁶⁸.

Fig. 7, 8

THREE DECORATIONS GIVEN TO ROMANIAN BORDER GUARDS (1916-1917)

Distinctions can be seen as durable monuments meant to preserve the remembrance of important events, to glorify brilliant victories, and to bind, as a result of negative events, the broken ties in the chain of mankind history: they are the engraved on metal history of people and sovereigns that have noticed through their wisdom or bravery.

Keywords: decoration, 1916-1917, order, medal, border guards.

NOTE

1 N.G. Krupenski, Medaliele române sub regele Carol I și alte câteva medalii mai vechi, București, Lipo-Tipografia Carol Göbl, 1894, p. 5-6.

2 Faleristica – disciplina auxiliară a istoriei care se ocupă cu studiul decorațiilor (ordine, cruci, medalii și semne onorifice). Are conexiuni și cu alte discipline auxiliare ale istoriei ca: heraldica, sigilografia, vexilologia și numismatica. În antichitate, s-au confecționat și conferit, atât sportivilor, la jocurile olimpice, cât și soldaților, pe câmpul de luptă, însemne de onoare și de vitejie – phalere (falere) – discuri metalice pe care erau gravate efiigiile unor zei. Romanii au dezvoltat această tradiție, falerele acordându-se de la centurioni la generali, pentru fapte de vitejie dovedite pe câmpul de luptă. Falerele se purtau peste zale, legate cu cataramă, una lângă alta. În fața legiunilor romane aflate în marș, mergeau purtătorii de însemne – phalerii, ținând în mâini *SIGNUM* – o hampă pe care erau aplicate mai multe falere, reprezentând fiecare o bătălie câștigată. Personalitățile militare sau civile, pentru fapte deosebite, primeau o cunună din frunze de laur sau de stejar. Primirea distincțiilor era dublată

de recompense substanțiale în bani și bunuri; Bahrin, Dorel, Sistemul decorațiilor militare – 2000. Sistemul național de decorații. București, Editura Economică, 2005, pp. 11-12.

3 Heraldica este disciplina auxiliară a istoriei care studiază stemele, blazoanele etc.; Marcu, Florin, Marele dicționar de neologisme. București, Editura Saeculum I.O., 2000, p. 422.

4 Sigilografia este disciplina auxiliară a istoriei care se ocupă cu studiul sigiliilor și matricelor sigilare. A fost fondată în secolul al XVII-lea de Dom Mabillon, părintele erudiției moderne și dezvoltată în secolul al XIX-lea de către Louis-Claude Douët d'Arcq, un mare arhivist și istoric care, împreună cu echipa sa, a scos lucrarea *Collection des sceaux des Archives de l'Empire*. Franceză la origine, această disciplină nu a întârziat să se extindă în toată Europa, pretutindeni unde, încă din Evul Mediu, se impunea obiceiul de a valida documentele cu sigiliu; Chassel, Jean-Luc, *Les sceaux dans l'Histoire, l'Histoire dans les sceaux*, în *Les sceaux, sources de l'histoire médiévale en Champagne. Actes des tables rondes de la Société française d'héraldique et de sigillographie* (Troyes, 2003-Reims, 2004) sous la direction de Jean-Luc Chassel, Paris, Société française d'héraldique et de sigillographie, 2007, p. 9.

5 Comitetul Internațional de Sigilografie = organism creat în 1959 prin hotărârea Biroului executiv al Consiliului Internațional al Arhivelor, în vederea rezolvării unor probleme practice privind păstrarea și conservarea sigiliilor și a stimulării cercetărilor în acest domeniu. Comitetul a contribuit la dezvoltarea teoriei și practicii sfragistice, preocupându-se de uniformizarea terminologiei de specialitate, stabilirea elementelor necesare pentru descrierea sigiliilor, reunirea eforturilor specialiștilor în vederea creșterii longevității izvoarelor sigilare, elaborarea de studii menite să scoată în evidență importanța sigiliilor create în diferite țări; Dicționar al științelor speciale ale istoriei. Arhivistică, cronologie, diplomatică, genealogie, heraldică, paleografie, sigilografie, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982, p. 77.

6 Le mulțumim colecționarului, șefilor și lucrătorilor de la aceste instituții care au colaborat și care ni le-au pus la dispoziție.

7 Crucea = simbolizează axa lumii și punctul de intersecție dintre figurile geometrice fundamentale reprezentate de cerc (cerul) și pătrat (pământul). Are și un simbolism spațial, deoarece brațele corespund celor patru puncte cardinale. Provine din cuvântul latinesc *cruce(m)*, „caznă”; Matilde Battistini, *Simboluri și alegorii*, Monitorul Oficial, 2008, p. 144.

8 Crin = floare, emnamente regală, ce simbolizează deopotrivă puterea și rafinamentul, forța materială, dar și avântul spiritual; Olimpia Ungheea, *Dicționar explicativ masonic*, vol. 1 (A-L), Phobos, București, 2007, p. 296.

9 Aur = metal utilizat în alcătuirea stemelor; este reprezentat convențional prin puncte plasate la egală distanță între ele (*Dicționar al științelor speciale ale istoriei*. Arhivistică, cronologie, diplomatică, genealogie, heraldică, paleografie, sigilografie, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982, p. 49); simbolizează bogăție, forță, credință, puritate, constanță, bucurie, prosperitate, viață lungă; G. Eysenbach, *Histoire du blason et science des armoiries*, Tours, MDCCCXLVIII, p. 370; H. Gourdon de Genouillac, *Les Mystères du blason de la noblesse et de la féodalité*. *Curiosités – bizarreries et singularités*, Paris, E. Dentu, 1868, p. 16.

10 Albastru (azur) = culoare utilizată în alcătuirea stemelor, reprezentată convențional prin linii orizontale plasate la distanță egală. Semnifică loialitate, fidelitate, frumusețe; A. de la Porte, *Trésor héraldique d'après d'Hozier, Ménétrier, Boisseau etc.*, Paris, Leipzig, H. Casterman, Tournai, 1861, p. 11.

11 Gravarea = se poate face în adâncime (incizie) ori în relief (excizie); *Dicționar al științelor speciale*, p. 128.

12 Surmontat = se spune de pal, fascie, chevron și, în general, orice altă piesă care nefiind în poziția sa ordinară este însoțit în șef de o altă figură; W. Maigne, *Abrégé méthodique de la science des armoiries suivi d'un glossaire des attributs héraldiques, d'un traité élémentaire des ordres des chevalerie et de notions sur les classes nobles, les anoblissements, l'origine des*

noms de famille, les preuves de noblesse, les titres, les usurpations et la législation nobiliaires, Paris, Garnier frères, Libraires-Éditeurs, 1860, p. 265.

13 Revers = una din părțile unui sigiliu cu reprezentări pe ambele fețe; este partea mai puțin importantă a acestuia; Dicționar al științelor speciale, p. 201.

14 Coroană închisă = coroana formată dintr-un cerc frontal de care se prind mai multe arcuri ce se unesc în partea superioară; de obicei, este dotată cu pietre prețioase și terminată printr-un glob cruciger; Dicționar al științelor speciale, p. 90.

15 Glob crucifer = sferă suprapusă de o cruce care se găsește în vârful coroanelor închise, în mâna unor personaje sau deasupra unor scuturi; este însemn al puterii suverane, atribut al suveranității. În heraldica românească globul crucifer este întâlnit în stemele Țării Românești, în armele Moldovei și armeriile statului român. Sfera simbolizează pământul, iar crucea de pe sferă simbolizează dominația creștină asupra lumii; Dicționar al științelor speciale, p. 127; Paola Rapelli, Simboluri ale puterii și mari dinastii, Monitorul Oficial, 2009, pp. 40-41.

16 Ordine, cruci și medalii române. Istoric, legi și regulamente, întocmite de Vintilă Ivănceanu, Petre Ionescu, Petre P. Sterescu și C. Tâmpăanu, Imprimeria Statului, București, 1927, p. 81; I. G. F. Cricoveanu, Codul decorațiunilor și al medaliilor conținând legile, regulamentele și decretele relative la crearea decorațiunilor și a medaliilor de la 1860 și până azi, tomul VI, ediție revăzută și completată, Giurgiu, Tipografia „Ulpiu Stanculescu”, 1928, p. 149-155; C. Flondor, Const. Moisil, Decorațiunile românești, în Enciclopedia României, vol. 1, 1938, p. 88-89; C. Hamangiu, *Codul general al României (codurile, legile și regulamentele uzuale în vigoare): 1856-1919, întocmai după textele oficiale*, edițiunea a II-a revăzută, completată și adusă la curent până la zi, volumul VIII, *Legi uzuale: 1913-1919*, București, Editura Librăriei Alcalay, p. 1082; Fl. Marinescu, *Modificările survenite în sistemul de decorații românești în deceniul patru al secolului XX (I)*, în „Studii și materiale de muzeografie și istorie militară”, tom 7-8, 1974-1975, p. 255; idem, *Modificări survenite în sistemul de decorații românești în deceniul patru al secolului XX (II)*, în „Studii și materiale de muzeografie și istorie militară”, tom 9, 1976, p. 140; Maria Dogaru, *Aspirația poporului român spre unitate și independență oglindită în simbol. Album heraldic*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981, p. 156-157; Ștefan Catone, Neculae Șerbănescu, Dumitrașcu Bedivan, *România: decorații 1859-1991*, Cover, București, 1992, p. 15; pl. IV, fig. 6; Elena Artimon, *Ordine, medalii și decorații din Primul Război Mondial aflate în colecțiile Muzeului de Istorie din Bacău*, în „Carpica”, XXIV, 1993, Complexul Muzeal „Iulian Antonescu” Bacău, p. 169, 174; *Decorații românești de război 1860-1947*, autori: Ion Safta, Rotaru Jipa, Tiberiu Velter, Floricel Marinescu, Editura Universitaria, București, 1993, p. 66-71; Eugen Ichim, *Ordinul militar de război „Mihai Viteazul”*, Editurile MODELISM & JERTFA, București, 2000, p. 17, 52, 55, 69, 70, 71, 73; Ion Mamina, *Regalitatea în România: 1866-1947: instituția monarhică, Familia regală, domniile, contribuția la dezvoltarea instituțiilor culturale, monumentele de for public: cronologie*, București, Compania, 2004, p. 31; Eugen Calianu, *Decorațiile românești de la Cuza-Vodă la regele Mihai I*, Editura

Eminescu, București, 2006, p. 40-41, fig. 59, p. 94; Cristina Pinzariu, *Medalii românești din colecția Complexului Muzeal Bucovina*, în „Suceava. Anuarul Complexului Muzeal Bucovina”, XXXIV-XXXV-XXXVI, 2007-2008-2009, Suceava, 2009, p. 291, 294; *Cavaleri ai Ordinului militar de război „Mihai Viteazul”*, autori: Eugen Stănescu, Gavril Preda, Mircea Cosma, Iulia Stănescu, Sibiu, Salgo, 2012, p. 21-22, 26-30, 45, 47, 48, 49, 55, 57, 64, 67, 77, 81, 83, 88, 90, 93, 97; Tudor Alexandru Martin, Katiușa Pârvan, Cătălina Opaschi, *Onoarea națiunilor (II). Ordine și decorații românești din patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României*, Muzeul Național de Istorie a României, București, 2016, p. 136-143; Laurențiu-Ștefan Szemkovics, *Distincții acordate grănicerilor, jandarmilor și polițiștilor în perioada 1916-1918*, în „Monitor cultural-educativ”, nr. II/2017, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, p. 16-17; idem, *Distincții acordate grănicerilor în perioada 1918-1919*, în „Forum ISOP”, publicație editată de Institutul de Studii pentru Ordine Publică, nr. 5, aprilie 2018, p. 7; idem, *Distincții acordate jandarmilor în perioada 1917-1919*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2018, p. 9-10; idem, *Distincții conferite clerului român în 1918*, în „Analele Aradului”, anul IV, nr. 4, 2018, Supliment: 100 de ani de la Marea Unire, Colecția „Astra Arădeană – 1863”, „Vasile Goldiș” University Press, Arad, p. 334-337 și fig. 1-2, p. 350; idem, *Distincții onorifice acordate clerului român în 1918*, în „Crisia”, nr. XLVIII, 2018, Editura Muzeului Țării Crișurilor, Oradea, p. 209-211 și fig. 1-2, p. 219; idem, *Distincții onorifice acordate grănicerilor români în 1916*, în „Monitor cultural-educativ”, nr. II/2018, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2018, p. 6-8 și p. 22, fig. 1-2; Laurențiu-Ștefan Szemkovics, Augustin Mureșan, *Distincții onorifice conferite grănicerilor români în perioada 1918-1919 = Honorific distinctions awarded to Romanian frontier guards between 1918 and 1919*, Editura Ministerului Afacerilor Interne / Edit Moroșan, București, 2018, p. 7-8, fig. 1-2, p. 84.

17 Muzeul Național de Istorie a României, inv. nr. 75604.

18 Decret nr. 2.990/1 octombrie 1916, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 148 din 2 (15) octombrie 1916, p. 6531.

19 Decret nr. 3.087/7 noiembrie 1916, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 178 din 8 (21) noiembrie 1916, p. 7153.

20 Ibidem, p. 7153-7154.

21 Ibidem, p. 7153.

22 Ibidem.

23 Ibidem, p. 7154.

24 Înaltul Ordin de zi nr. 24 din 31 decembrie 1916, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 232 din 6 (19) ianuarie 1917, p. 7572; Decret nr. 17/10 ianuarie 1917, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 247 din 24 ianuarie/6 februarie 1917, p. 7697.

25 Erată în „Monitorul Oastei” nr. 134 din 27 iulie 1918, p. 2199.

26 Decret nr. 1.327/11 noiembrie 1917, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 198 din 19 noiembrie / 2 decembrie 1917, p. 2095.

27 Decret nr. 1.355/15 noiembrie 1917, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 200 din 22 noiembrie / 5 decembrie 1917, p. 2125.

- 28** Decret nr. 1.177/9 octombrie 1917, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 170 din 18 (31) octombrie 1917, p. 1767.
- 29** Ibidem.
- 30** Erată în „Monitorul Oastei” nr. 104 din 8 iunie 1918, p. 1749.
- 31** Cruce labată = crucea la care extremitățile se lărgesc; W. Maigne, op.cit., p. 55.
- 32** Stejarul = este emblema forței și a puterii. În Antichitate se onora acest arbore și se făceau coroane din ramurile sale care se puneau pe capul celor care ar fi salvat viața cetățenilor. De asemenea, se decernau coroane din frunze de stejar războinicilor pentru a le recompensa faptele de vitejie. În acest ultim caz, stejarul este emblema victoriei. În Limbajul florilor actual, stejarul semnifică ospitalitatea; Cte Alph. O’Kelly de Galway, Dictionnaire archéologique et explicatif de la science du blason, tome I, Bergerac, Imprimerie générale du Sud-Ouest, 1901, p. 124-125.
- 33** Legendă = textul scris, de obicei la marginea spațiului sigilar, circular de la dreapta spre stânga, indicând numele și atribuțiile posesorului; Dicționar al științelor speciale, p. 153.
- 34** P.V. Năsturel, Medaliiile și decorațiunile române. Descrierea și portul lor de către civili, militari, clerici, magistrați și doamne, București, Tipo-Litografia Societății „Tiparul”, 1901, p. 6-10; N. T. Ionescu, Decorațiunile române – ordine, cruci și medalii, Editura și Institutul de Arte Grafice C. Speter, București, 1915, pl. IV; Ordine, cruci și medalii române, p. 101-103; I. G. F. Cricoveanu, op. cit., p. 7-14; C. Flondor, Const. Moisil, op. cit., p. 91; C. Hamangiu, Codul general al României (coduri, legi și regulamente), întocmit după textele oficiale, volumul IV, Coduri, legi, decrete și regulamente cuprinzând a doua parte din legislațiunea anilor 1861-1906: (completare la vol. II și III), ediția a III-a, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Centrală, București, 1941, p. 183-185; Gr. Costandache, Medaliiile și decorațiunile militare românești, în „Buletinul Societății Numismatice Române”, anii XXIX-XXXVI, nr. 83-90, 1935-1942, p. 195-196; Maria Dogaru, op. cit., p. 128-129; Ștefan Catone, Neculae Șerbănescu, Dumitrașcu Bedivan, op. cit., p. 20; pl. IX, fig. 25; Decorații românești de război 1860-1947, p. 116-120; Eugen Calianu, op. cit., p. 15, fig. 10-11, p. 78; Enciclopedia Armatei României, coord.: Amiral prof. univ. dr. Gheorghe Marin, Editura CTEA, București, 2009, p. 1030; Cristina Pînzariu, op. cit., p. 296; Cavaleri ai Ordinului militar de război „Mihai Viteazul”, p. 11-12; Tudor Alexandru Martin, Katiușa Pârvan, Cătălina Opaschi, op. cit., p. 21-28; Laurențiu-Ștefan Szemkovics, Distincții acordate grănicerilor, jandarmilor și polițiștilor în perioada 1916-1918, p. 18-19; idem, Distincții acordate jandarmilor în perioada 1917-1919, p. 11-13; idem, Distincții conferite jandarmilor români în perioada 1917-1919, în „Oltenia. Studii. Documente. Culegeri”, Seria IV-a, nr. 6, 2018, Editura SITECH, Craiova, 2018, p. 72-73; idem, Distincții onorifice acordate grănicerilor români în 1916, p. 8-12 și p. 22, fig. 3-4; idem, Două decorații acordate unor polițiști români în 1918, în „Forum ISOP”, publicație editată de Institutul de Studii pentru Ordine Publică, nr. 8, aprilie 2019, p. 20; Laurențiu-Ștefan Szemkovics, Augustin Mureșan, op. cit., p. 10-12 și p. 85, fig. 5-6.
- 35** Muzeul Jandarmeriei Române.
- 36** Erată în „Monitorul Oastei” nr. 171 din 5 octombrie 1918, p. 2729.
- 37** Muzeul Național al Pompierilor, inv. nr. 620.
- 38** Decret nr. 3.087/7 noiembrie 1916, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 178 din 8 (21) noiembrie 1916, p. 7155.
- 39** Ibidem.
- 40** Ibidem.
- 41** Ibidem.
- 42** Ibidem.
- 43** Ibidem.
- 44** Ibidem.
- 45** Ibidem.
- 46** Ibidem.
- 47** Ibidem.
- 48** Ibidem.
- 49** Ibidem.
- 50** Ibidem.
- 51** Ibidem.
- 52** Ibidem.
- 53** Ibidem.
- 54** Ibidem.
- 55** Ibidem.
- 56** Ibidem.
- 57** Ibidem.
- 58** Ibidem.
- 59** Ibidem.
- 60** Ibidem.
- 61** Ibidem.
- 62** Ibidem.
- 63** Ibidem.
- 64** Ibidem, p. 7156.
- 65** Ibidem.
- 66** Ibidem.
- 67** Ibidem.
- 68** Ibidem.
- 69** Ibidem.
- 70** Ibidem.
- 71** Ibidem.
- 72** Ibidem.
- 73** Ibidem.
- 74** Ibidem.
- 75** Ibidem.
- 76** Ibidem, p. 7156-7157.
- 77** Ibidem, p. 7156.
- 78** Ibidem.
- 79** Ibidem.
- 80** Ibidem.
- 81** Ibidem.
- 82** Ibidem, p. 7157.
- 83** Ibidem, p. 7156.
- 84** Ibidem, p. 7157.
- 85** Ibidem, p. 7156.
- 86** Ibidem.
- 87** Ibidem.
- 88** Ibidem.
- 89** Ibidem.
- 90** Ibidem.
- 91** Ibidem.
- 92** Ibidem.
- 93** Ibidem.
- 94** Ibidem.

- 95** Ibidem.
- 96** Ibidem.
- 97** Ibidem.
- 98** Decret nr. 1.389/27 noiembrie 1917, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 211 din 5 (18) decembrie 1917, p. 2300.
- 99** Ibidem, p. 2301.
- 100** Ibidem.
- 101** Ibidem.
- 102** Ibidem.
- 103** Ibidem.
- 104** Ibidem.
- 105** Ibidem.
- 106** Ibidem.
- 107** Ibidem.
- 108** Ibidem, p. 2300.
- 109** Ibidem.
- 110** Ibidem, p. 2301.
- 111** Ibidem.
- 112** Decret nr. 16/10 ianuarie 1917, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 247 din 24 ianuarie/ 6 februarie 1917, p. 7691.
- 113** Ibidem, p. 7692.
- 114** Ibidem.
- 115** Decret nr. 1.389/27 noiembrie 1917, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 211 din 5 (18) decembrie 1917, p. 2301.
- 116** Decret nr. 16/10 ianuarie 1917, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 247 din 24 ianuarie/ 6 februarie 1917, p. 7692.
- 117** Ibidem.
- 118** Ibidem.
- 119** Ibidem.
- 120** Decret nr. 1.389/27 noiembrie 1917, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 211 din 5 (18) decembrie 1917, p. 2301.
- 121** Decret nr. 16/10 ianuarie 1917, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 247 din 24 ianuarie/ 6 februarie 1917, p. 7692.
- 122** Ibidem.
- 123** Decret nr. 3.055/27 octombrie 1916, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 170 din 29 octombrie / 11 noiembrie 1916, p. 6982.
- 124** Decret nr. 1.389/27 noiembrie 1917, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 211 din 5 (18) decembrie 1917, p. 2301.
- 125** Decret nr. 16/10 ianuarie 1917, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 247 din 24 ianuarie/ 6 februarie 1917, p. 7692.
- 126** Ibidem.
- 127** Ibidem.
- 128** Ibidem.
- 129** Ibidem.
- 130** Ibidem.
- 131** Ibidem.
- 132** Ibidem.
- 133** Decret nr. 1.389/27 noiembrie 1917, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 211 din 5 (18) decembrie 1917, p. 2301.
- 134** Ibidem.
- 135** Decret nr. 16/10 ianuarie 1917, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 247 din 24 ianuarie/ 6 februarie 1917, p. 7692.
- 136** Ibidem.
- 137** Ibidem.
- 138** Ibidem.
- 139** Decret nr. 1.389/27 noiembrie 1917, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 211 din 5 (18) decembrie 1917, p. 2301.
- 140** Ibidem.
- 141** Erată în „Monitorul Oastei” nr. 112 din 21 iunie 1918, p. 1859.
- 142** Decret nr. 1.389/27 noiembrie 1917, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 211 din 5 (18) decembrie 1917, p. 2301.
- 143** Decret nr. 16/10 ianuarie 1917, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 247 din 24 ianuarie/ 6 februarie 1917, p. 7692.
- 144** Ibidem.
- 145** Ibidem.
- 146** Ibidem.
- 147** Ibidem.
- 148** Ibidem.
- 149** Ibidem.
- 150** Ibidem, p. 7693.
- 151** Ibidem.
- 152** Ibidem.
- 153** Ibidem.
- 154** Ibidem, p. 7692.
- 155** Ibidem.
- 156** Ibidem, p. 7693.
- 157** Ibidem, p. 7692.
- 158** Ibidem, p. 7693.
- 159** Ibidem, p. 7692.
- 160** Ibidem, p. 7692-7693.
- 161** Ibidem, p. 7693.
- 162** Ibidem.
- 163** Théophile de Lamathière, Panthéon de la Légion d’Honneur, Imprimerie A. Vromant, Paris, p. 5-6; Florice Marinescu, Colecții de decorații intrate recent în patrimoniul Muzeului militar central, partea a II-a, în „Studii și materiale de muzeografie și istorie militară”, nr. 6, 1973, p. 165-167; Katiușa Pârvan, Cătălina Opaschi, Tudor Martin, Onoarea națiunilor. Ordine și decorații din patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României – catalog, vol. I, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2011, p. 65-69.
- 164** „Monitorul Oficial” nr. 161 din 7 (20) octombrie 1917, p. 1663.
- 165** Colecția plutonier adjutant șef (rez.) Nelu Aldea.
- 166** „Monitorul Oficial” nr. 158 din 4 (17) octombrie 1917, p. 1639.
- 167** Ibidem.
- 168** Laurențiu-Ștefan Szemkovics, Augustin Mureșan, op.cit., p. 5.